

The trend of massive construction of coastal zones will lead to the fact that a person can not satisfy the need for rest guaranteed by the state at the legislative level (swimming, resting, fishing, etc.). Pollution of rivers in the future will lead to an ecological catastrophe. The population of fish is already rapidly decreasing – the next generation will not see the species of fish that live in Ukrainian waters now.

Summing up, it is possible to propose ways of counteracting the construction of coastal zones. The first step should be sufficient public awareness about the ecological status of Ukraine' rivers, so that everyone can fully understand the magnitude of the problem. In our opinion, it is the human attitude to the environmental problem of water resources, in particular, to the illegal development of coastal zones, as a disease of one's own organism, that will help to take «preventive measures» and «save» the water resources of our planet faster. In this way, citizens will have the incentive to counteract the indifference of the authorities and influence its decision on the environmental state.

#### **References:**

1. The Convention on Access to Information, Public Participation in Decision-making and Access to Justice in Environmental Matters of June 25, 1998.

2. Kostytskiy V.V. Environmental Law of Ukraine. Kyiv: ZAO NICHJAVA, 1998. p. 162.

3. Shemshuchenko Yu. S. Legal problems of ecology. Academy of Sciences of Ukraine. Institute of State and Law. Kyiv: Science thought, 1989. p. 231.

### **ІНСТИТУТ ПОЗБАВЛЕННЯ ГРОМАДЯНСТВА У СУЧАСНОМУ МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ**

**Волошкевич Геннадій Андрійович** –  
доцент кафедри державно-правових дисциплін  
Черкаського національного університету імені Б. Хмельницького,  
кандидат юридичних наук

На сьогодні інститут громадянства став невід'ємною частиною міжнародного права, і правовому регулюванню питань пов'язаних з набуттям, припиненням та особливостями реалізації прав у цій сфері, присвячено чимало міжнародних актів. Нашим

завданням є встановити, чи відповідає інститут припинення громадянства сучасному міжнародному праву, і чи допускає воно можливість позбавлення особи її громадянства з ініціативи самої держави.

У сучасних пострадянських дослідженнях достатньо часто намагаються уникнути використання терміну «позбавлення», намагаючись замінити його більш нейтральним «втрата» або «денатуралізація». Так, В.М. Репецький наступним чином визначає поняття цієї форми припинення громадянства: «Втрата громадянства (денатуралізація) – це припинення громадянства за ініціативою держави. У сучасний період позбавлення громадянства розглядають як небажане явище» [1, с. 208]. Як правило це зумовлено наявним негативним історичним досвідом використання інституту позбавлення громадянства для боротьби політичними опонентами. Водночас, аналіз міжнародних актів засвідчує, що термін «позбавлення громадянства» цілком відповідає нормам міжнародного права.

Доречно також відзначити, що міжнародні акти також використовують термін «позбавлення». Так, оригінальна версія статті 15 Загальної декларації прав людини (Далі – Загальна декларація) звучить наступним чином: «No one shall be arbitrarily deprived of his nationality nor denied the right to change his nationality» [2]. Використане в декларації словосполучення «deprived» у англо-українських словниках перекладається, як «облишати» або «позбавляти». Якщо ми звернемося до оригінального тексту Європейської конвенції про громадянство 1997 р. (Далі – Європейська конвенція), то побачимо, що використаний у статті 4 термін «deprived», в подальшому у статті 7 заміняється терміном «loss» (втрата), хоча змістовне використання цих двох понять по тексту документу не суперечить одне одному [3]. У Конвенції про скорочення безгромадянства 1961 р. терміни «deprived» (позбавлення) та «loss» (втрата) вживаються у одних і тих же статтях, і використовуються в якості синонімічних. Так, у статі 6 зазначено «If the law of a Contracting State provides for loss of its nationality by a person's spouse or children as a consequence of that person losing or being deprived of that nationality» [4].

Таким чином, використання терміну «позбавлення» є цілком прийнятним з нормами міжнародного права і може означати законний спосіб припинення громадянства.

Уважний аналіз матеріалу базових міжнародних документів дозволяє нам зробити висновок, що вони не містять забороняють державі позбавляти певну особу її громадянства, а лише вимагають належного правового обґрунтування цього рішення. Так, в Загальній декларації закріплено, що «ніхто не може бути безпідставно позбавлений свого громадянства» (ч. 2 ст. 15) [2]; в Європейській конвенції – «жодна особа не може бути безпідставно позбавлена громадянства» (п. «с» ст. 4) [3], у «Конвенції про скорочення безгромадянства» – «Договірна Держава може зберігати право позбавити особу свого громадянства, якщо під час підписання, ратифікації або приєднання вона вкаже, що залишає за собою право позбавляти громадянства ...» (п. 3 ст. 8) [4].

Наведені уривки статей свідчать, що держава має право припиняти громадянство з власної ініціативи, в разі існування законних підстав, які не суперечать нормам та принципам міжнародного права.

Правомірність застосування інституту позбавлення громадянства було підтверджено і Європейським судом з прав людини, який у справі «Рамадан проти Мальти» (2016 р.), дійшов висновку, що мальтійський уряд не порушив права громадянина, позбавивши його громадянства отриманого внаслідок укладення фіктивного шлюбу [5].

Наступне важливе для нас питання – де повинен бути закріплений перелік цих підстав, і на скільки держава вільна у формуванні його змісту.

Аналіз «Конвенції про скорочення безгромадянства» дозволяє говорити, що формування переліку підстав позбавлення громадянства є прерогативою національного законодавства. Про це, зокрема, йдеться мова у статі 6 та п.3. ст. 8 Конвенції [4]. Аналогічну позицію займає і Європейська конвенція, яка відзначає, що конкретний перелік підстав, за яких особа може бути позбавлена громадянства визначається законодавством держав-учасниць конвенції [3].

Разом з тим, помилковим буде твердження про те, що кожна держава має право на власний розсуд встановлювати подібні

підстави. Міжнародні акти будучі спрямовані на захист прав і свобод громадян, містять чіткий перелік сфер куди держава втручатися не має права або забороняє певні види дій. Зокрема, забороненими є:

1. Дискримінаційні підстави позбавлення громадянства: за расовими, етнічними, релігійними або політичними ознаками (ст. 9 Конвенції про скорочення безгромадянства).

2. Дії, які ведуть до виникнення апатризму (безгромадянства) (ст. 8 Конвенції про скорочення безгромадянства).

Також, міжнародно-правові акти окреслюють основні види діянь, за вчинення яких держава має право застосувати санкцію у вигляді позбавлення громадянства. Аналіз статей міжнародного законодавства дозволяє зробити висновок, що ці підстави можна поділити на дві групи:

До першої групи відносяться порушення національного законодавства про громадянства, а саме: порушення процедури набуття громадянства, порушення закріплених принципів громадянства, втрата зв'язку з державою тощо.

До другої групи слід віднести протиправні дії, які спрямовані на завдання шкоди інтересам держави та суспільству: надання послуг іншій державі, а також вчинення різноманітних дій які зашкоджують життєвим інтересам і держави, і її громадянам.

Звернемо увагу, що в міжнародних актах чітко не визначено поняття «життєвого інтересу», проте аналіз сучасних подій дозволяє віднести до таких дій участь у терористичних організаціях, диверсійну діяльність, посягання на конституційний лад, суверенітет чи територіальну цілісність тощо. Так, Венеціанська комісія, яка розглядала поправки, внесені до Конституції Франції, надала висновок, що позбавлення громадянства осіб, причетних до терористичної діяльності, не суперечить міжнародним стандартам [6, с. 25–27].

Таким чином, підводячи підсумки слід зазначити, що міжнародне законодавство визнає право держави на позбавлення громадянства, за умови відповідності основним принципам та вимогам закріпленим у базових міжнародних актах з прав людини.

## **СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:**

1. Репецкий В. Міжнародне публічне право. Київ, Знання, 2012. 437 с.
2. Universal Declaration of Human Rights. Official Document. URL: <http://www.humanrights.com/what-are-human-rights/universal-declaration-of-human-rights/articles-11-20.html> (дата звернення: 25.07.2018).
3. European convention on nationality. Strasbourg, 6.XI.1997. Official Document. URL: <http://www.unhcr.org/protection/statelessness/451790842/european-convention-nationality.html> (дата звернення: 25.07.2018).
4. The Convention on the Reduction of Statelessness is a 1961. URL: [http://www.unhcr.org/ibelong/wp-content/uploads/1961-Convention-on-the-reduction-of-Statelessness\\_ENG.pdf](http://www.unhcr.org/ibelong/wp-content/uploads/1961-Convention-on-the-reduction-of-Statelessness_ENG.pdf) (дата звернення: 25.07.2018).
5. Case of Ramadan v. Malta/ Application no. 76136/12. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-163820> (дата звернення: 25.07.2018).
6. Opinion on the Draft Constitutional Law on «Protection of the Nation» of France adopted by the Venice Commission at its 106th Plenary Session (11-12 March 2016). URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2016\)006-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2016)006-e) (дата звернення: 25.07.2018).

## **ПОНЯТТЯ МОВИ НЕНАВИСТІ (РОЗПАЛЮВАННЯ НЕНАВИСТІ) У МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ**

**Горлов Євгеній Володимирович** –  
доцент кафедри економіки та управління  
Череповецького державного університету,  
кандидат юридичних наук, доцент

Висловлювання або слова, які виражають негативні, ненависні почуття та погляди на конкретних людей або соціальні групи, в загальному розумінні прийнято називати «розпалюванням ненависті» або «мовою ненависті». В перекладах міжнародних нормативно-правових актах, на українську мову часто можна зустріти як поняття «мова ненависті» так і «розпалювання ненависті».